

K

VEČER kvadrati

koop® Varčno in poceni električno ogrevanje
www.elektricnoogrevanje.si T: 07 / 477 88 20

MySun
IR SEVALNI PANELI

Jesen idealna za
sanacijo fasade

Suhomontažne
stene

Zeleni prsti
v oktobru

TEMA TEDNA
Trajnostna
gradnja

Zeleni prsti v oktobru

Poleg spravila vrtnin in sajenja česna ta mesec poskrbite za zasajanje sadnega jagodičja, izberite drevnine, pokosite zelenico. Primerno je treba ukrepati tudi na vrtovih, ki so po deževju prepojeni z vodo.

FOTO: SHUTTERSTOCK

ZGORAJ Pozne sorte zelja na vrtu ostanejo vse do mraza, običajno to obdobje nastopi konec oktobra ali v začetku novembra. Skladiščite ga v hladni in vlažni kleti, lahko tudi v zaboju ali zasipnicah.

Oktobra je čas za pobiranje kapusnic, torej zelja in ohrovta. Od listnate zelenjave so na vrtovih ta mesec na voljo radič, endivija, blitva, špinača, peteršilj. Sicer pa bo v drugi polovici meseca že čas za sajenje česna. "Optimalen termin sajenja je od sredine oktobra dalje. V domačem vrtu posamezne stroke ločite kar sproti, pred sajenjem. Če želite večji pridelek, sadite zgolj debele, zunanje stroke. Razdalja v vrsti naj bo pet do osem centimetrov, med

vrstami pa vsaj trideset," svetuje **Davor Špehar** iz Zelenega sveta. "Drobnejše, notranje stroke pa lahko posadite zelo blizu skupaj in jih spomladi uživate kot mladi česen."

Tudi čebulček za prezimljanje se sadi oktobra. Tako bo čebula razvila več korenin in manj listja. Čebula bolje prenaša gnojenje s kupljenimi organskimi gnojili, zato gredice ne gnojite s kompostom ali gnojem.

Do sredine oktobra še lahko sejete ozimna žita, ki jih marca, ko so tla primerna za obdelavo, podkopljete v tla.

V NEOGREVANEM RASTLINJAKU

Če ste avgusta v rastlinjaku v senco paradižnika sejali špinačo ali motovilec, boste jeseni lahko uživali pridelek. Za kasnejšo uporabo ju lahko sadite ali sejete tudi oktobra in novembra. "V rastlinjak lahko sejete še majski srebr-

njak in stoletno čebulo. Slednjo lahko razmnožite tudi tako, da jeseni stare rastline v vrtu razdelite in presadite. V rastlinjak lahko sejete rukolo in blitvo. Nekoliko kasneje kot v vrtu lahko vanj sejete zimsko solato," priporoča Špehar.

Če želite nekoliko prej uživati mladi česen, ga konec oktobra ali v novembru posadite na gosto in uporabite še pozimi. V neogrevan rastlinjak lahko presadite tudi

NASVET STROKOVNJAKOV

ZAŠČITA PRED DEŽJEM

Davor Špehar in Primož Brezovec iz Zelenega sveta: "V času obilnega dežja smo odvisni predvsem od količine padavin. Če dežuje kratek čas, počakamo, da preneha deževati, in ne hodimo po vrtu, da ne zbijemo tal.

FOTO: ZELENISVET

Septembra letos je padla velika količina padavin v kratkem času. V prvi polovici septembra dejansko ni bilo mogoče pripraviti tal za setev in sajenje vrtnin za poznojesenski in zimski pridelek. V domačem vrtu smo zato prazne gredice pokrili kar s polivinilom in tako preprečili čezmerno omočenost tal. To smo naredili na težkih ilovnatih tleh. Ob suhem vremenu smo gredice odkrivali. Opazili smo, da smo lahko v takšno zemljo sejali in sadili že nekaj dni po močnem deževju, ki je trajalo skoraj 14 dni. Jeseni je običajno veliko dežja, zato je treba saditi in sejati, ko je priporočen čas za posamezne vrtnine, drugače zamudimo optimalne termine, ki zagotavljajo dober pridelek."

FOTO: FISKAIRS

ZGORAJ Mokra tla je po dolgotrajnem dežju koristno prekopati, da se prezračijo. Vendar se dela lotite šele takrat, ko se zemlja ne lepi več na orodje.

nekaj rastlin peteršilja, drobnjaka in druge začimbnice, da jih boste imeli vseskozi na voljo.

Če želite dalj časa ohraniti glave zelja in ohrovtva, jih skupaj s koreninami zakopljite v rastlinjak in pozimi pokrijte s slamo. Enako naredite z rdečim glavnatim radičem, ki zdrži nekoliko manj časa.

"Rastlinjak lahko pozimi postane tudi zasipnica, če skopljemo luknjo in vanjo naložimo črno redkev, korenje, repo, kolerabo. Zasipnico zakopljite in pokrijte s slamo, da bo dostopna tudi v snegu," še razkrije sogovornik.

DOLGOTRAJNO DEŽEVJE VPLIVA NA PRST

Za tla je zelo pomembno, da sta zrak in voda v njih v približno v enakem razmerju. "V normalnih tleh je delež vode 25 odstotkov, prav tolikšen je tudi delež zraka, delež trdnih delcev pa je

50-odstoten. Ob dolgotrajnem dežju voda izpodrine zrak iz tal. Tako imajo lahko težave rastline in ves talni živi svet, brez katerega postanejo tla mrtva in nerodovitna. V težkih glinasto-ilovnatih tleh je več težav z zasičenostjo z vodo kot v lahkih peščenih tleh. Zato lahko v težkih glinastih tleh, kjer je voda izpodrinila večino zraka, pričakujemo več gnitja. Rastline v takih tleh dobesedno plavajo. Če voda ne odteče hitro, se običajno pojavi gniloba in nato izpad pridelka," pojasnjuje pri Zelenem svetu. Glinasta tla prepoznamo po tem, da se ob gnetenju v roki oblikujejo kot plastelin. Taka tla je treba po daljšem dežju obvezno okopati, da vanje spustimo zrak. "Vendar je treba z delom počakati, da postane zemlja dovolj suha za obdelavo. Tako bodo tla, po domače, zadihala. Tudi lahka peščena tla okopljemo, saj jim bo obdelava dobro dela."

FOTO: SHUTTERSTOCK

ZGORAJ V neogrevan rastlinjak lahko presadite nekaj rastlin peteršilja, da boste v hladnih mesecih vseskozi lahko uporabljali sveže zelišče.

FOTO: SHUTTERSTOCK

ZGORAJ Idealna temperatura naribanega zelja za kisanje je 18 °C. Dodajte 2 % soli glede na stehatno maso, torej pri 100 g zelja uporabite 2 g soli. Če je masa pretopla, lahko dodate nekoliko več soli (največ 2,5 %), če je hladneje, pa nekoliko manj. Pomembno je tudi, da je sol enakomerno porazdeljena po vsej masi.

FOTO: SHUTTERSTOCK

JESENSKO LISTJE

VSE TO VPLIVA NA OBARVANOST

Najpomembnejši vpliv ima vreme. V sončnih dnevih s hladnimi nočmi bo barva intenzivnejša. Zato je priporočljivo, da drevnino, ki lahko razvije izrazito obarvanost, sadite na sončne lege. Polsenčno lego izberite le, če je zahteva za sorto takšna. Polsenca je primerna za pahljačaste javorje, ki bi jim močno poletno sonce lahko povsem požgalo listje. Tudi bolj suha zemlja bo zagotovila lepšo barvo listja kot razmočena tla deževne jeseni.

Na obarvanost vpliva tudi pH tal. V bolj kiselkastih tleh je obarvanost intenzivnejša kot v bazičnih. Ker ljudje zelo radi preveč pognojijo svoje rastline, v Zelenem svetu opozarjajo, da prevelik odmerek dušika povzroči manjšo obarvanost listja in ne nazadnje tudi slabšo dozorelost lesa. Zato lahko takšna drevesa delno pozebejo. Običajno se na novo presajena drevesa prva leta manj intenzivno obarvajo. Pravo izrazitost v jesenskih barvah dobijo šele po dveh do treh letih.

ZGORAJ Listje, ki je bilo v rastni dobi okuženo z boleznimi, kot so breskova kodravost, škrlup, pograbimo in sežgemo. Zdravo odpadlo listje pa je primerno za kompostiranje in zastiranje tal na vrtu.

SADNI VRT

Oktober je primeren za sajenje sadnega drevja in jagodičja, gojenega v loncih, kot so bavarski in sibirski kivi, aronija, šisandra, goji jagode, zdravilni rakitovec, robide,

šmarna hrušica, novejša sorte malin in drugega jagodičja. "Nizke in kompaktno rastoče sorte malin, kot je Ruby Beauty, in ameriških borovnic, kot sta sorti Top Hat in Northblue, so primerne za

sajenje v lonce in korita na balkonih," razlaga **Primož Brezovec** iz Zelenega sveta.

"Sajenje v jesenskem obdobju opravimo, dokler tla še niso zamrzjena. Sadne rastline, posajene

jeseni, spomladi bolje začnejo odganjati in nato lepše rastejo. Poleti praviloma tudi manj trpijo zaradi suše. Pri izbiri sadik sadnega drevja bodite pozorni, na katero podlago je cepljena

Drevesne vrste z najbolj intenzivno jesensko obarvanostjo listov

Rumena	Rumena do oranžna	Oranžna do rdeča	Rdeča do vijoličnordeča	Rdeča
Rumeni les (<i>Cladrastis lutea</i>)	Trikрпи javor (<i>Acer monspessulanum</i>)	Japonski javor (<i>Acer japonicum</i>)	Sivi javor (<i>Acer griseum</i>)	Pahljačasti javor (<i>Acer palmatum</i> 'Atropurpureum')
Kapadoški javor (<i>Acer cappadocicum</i>)	Pahljačasti javor (<i>Acer palmatum</i> 'Disectum')	Pahljačasti javor (<i>Acer palmatum</i>)	Šmarna hrušica (<i>Amelanchier laevis</i>)	<i>Acer palmatum</i> 'Bloodgood'
Ermanijeva breza (<i>Betula ermanii</i>)	<i>Acer davidii</i>	Rdeči dren (<i>Cornus sanguinea</i>)	Ameriški dren cvetnik (<i>Cornus florida</i>)	<i>Acer palmatum</i> 'Disectum garnet'
Gledičija (<i>Gleditsia triacanthos</i>)	<i>Cornus nutallii</i>	Pahljačasta panešpljica (<i>Cotoneaster horizontalis</i>)	Krilata trdoleska (<i>Euonymus alatus</i>)	Tatarski javor (<i>Acer tataricum</i>)
Virginjski nepozebnik (<i>Hamamelis virginiana</i>)	Ruj (<i>Cotinus coggygria</i>)	Nepozebnik (<i>Hamamelis</i> × <i>intermedia</i>)	Beli hrast (<i>Quercus alba</i>)	Aronija (<i>Aronia</i> sp.)
Tulipanovec (<i>Liriodendron tulipifera</i>)	Glog (<i>Crataegus cocinea</i>)	Hrastolistna hortenzija (<i>Hydrangea quercifolia</i>)	Snežna kepa (<i>Viburnum plicatum</i>)	Češmin (<i>Berberis thunbergii</i> 'Atropurpurea')
<i>Salix balsamifera</i>	Dlakasti nepozebnik (<i>Hamamelis mollis</i>)	Ambrovec (<i>Liquidambar styraciflua</i>)	Veičijeva trirogljata divja trta (<i>Parthenocissus tricuspidata</i> 'Veitchii')	Japonski dren cvetnik (<i>Cornus kousa</i>)
Aktinidija (<i>Actinidia arguta</i>)	Japonski nepozebnik (<i>Hamamelis japonica</i>)	Neprava kamelija (<i>Stewartia pseudocamellia</i>)		Panešplja (<i>Cotoneaster adpressus</i>)
Ginko (<i>Ginkgo biloba</i>)	Zlati macesen (<i>Pseudolarix amabilis</i>)			Okrasna trikrpata jablana (<i>Malus trilobata</i>)

VEČER

Vir: www.zelenisvet.com

FOTO: MATIC SEVER

ZGORAJ Malino Ruby Beauty odlikuje kompaktna rast, zato je nadvse primerna za vzgojo v posodi.

sorta. Če je cepljena na šibko podlago, rastlina ostane nizka in rodi že tretje leto po sajenju. Če imate malo prostora in želite hitro rodnost, izbirajte sadike na šibkih podlagah, to sta M9 pri jablanah, Gisela 5 pri češnjah. Srednje rasti so sorte, ki so cepljene na podlage MM 106 pri jablanah in Colt pri češnjah. Sadike, ki so cepljene na bujne podlage (sejanec), zarodijo pozneje in imajo bujnejšo rast. Te so primerne za travniške sadovnjake in velike vrtove," pojasnjuje Brezovec.

Kot izziv lahko na manjši vrt posadite eno sadiko jablane, cepljeno na sejanec, in na obstoječo sadiko kasneje cepite več sort jablan. "Temu rečemo družinsko drevo, ki bo obrodilo različne sorte in poskrbelo za počitek v senci pod večjo krošnjo. Cepljene sadike sadimo tako, da je cepljeno mesto za dobro pest nad nivojem tal," svetuje sogovornik.

NAVDIHUJOČE BARVE LISTJA

Jesenske barve listja listavcev in listopadnih iglavcev so poleg cvetja, plodov in oblik rasti zanimiv dekorativni poudarek v naravi in na vrtu. Ko načrtujete vrt, upoštevajte tudi jesensko živobarvnost. Primož Brezovec razlaga, da se med drevninami obarvajo predvsem listavci. "Najlepšo obarvanost naših avtohtonih vrst opazimo pri javorju maklenu, ki se odene v rumeno barvo, slikovit kraški pojav pa nam izrazi ruj v oranžno-rdeči barvi. Višje v gorah se rumeno-rjava obarva macesen."

Bolj izrazito se obarvajo drevesne vrste iz Severne Amerike in Azije. "Gozdovi v Ameriki, kjer uspeva rdeči javor (*Acer rubrum*), dobesečno zagorijo v intenzivni rdeči barvi. Izpostaviti velja izrazito bogato barvno paleto japonskih, pahljačastih javorjev. Te skupine ne sadimo na senčno lego, ker je barvitost v senci manj intenzivna. Večina

FOTO: BLUMENBÜRO HOLLAND

ZGORAJ Lovor in druge posodovke oktobra preselite v svetel in hladen prostor v stanovanju ali v rastlinjak. Zalivanje v hladnih mesecih naj bo zelo skopo, prst naj se v loncu osuši pred vsakim zalivanjem.

javorjev ima raje polsenčno do sončno lego," zagotavlja Brezovec. "Privlačni so lahko tudi iglavci, ki jeseni odvržejo iglice. Listopadni iglavci so macesen, močvirska cipresa, metasekvoja, nepravi macesen in ginko, ki ga kot golosemenko uvrščamo v skupino iglavcev."

Jesenska obarvanost je genetsko pogojena pri posameznih vrstah in sortah. "Rastline v tem času spravijo zalogo energije iz listov v lesnate dele. Snovi iz listov so predvsem produkti fotosinteze, s tem mislim na zeleno barvilo - klorofil. Jeseni se zeleno barvilo razgradi in v listih ostanejo le

prikrita barvila, ki pričarajo jesenske barve, ki so za drevje manj pomembna, za ljubitelje okrasja pa so nepogrešljiva. Rumena barvila imenujemo ksantofili, rdeča so antocijani in oranžna karoteni. Jesensko obarvanje listja je znak, da se drevje pripravlja na zimski počitek," pojasnjuje sogovornik.

V vrtu boste dosegli lepe kontraste, če posadite skupaj rastline različnih jesenskih odtenkov. Lahko jih razporejate po velikosti in obliki rasti posameznih primerkov kot tudi po času obarvanja listov. "Jesenska barva je precej bolj poudarjena, če so v ozadju posa-

FOTO: SHUTTERSTOCK

ZGORAJ Ko načrtujete vrt, pomislite na to, kakšne so videti rastline v različnih letnih časih. Med grmi, ki se jeseni lepo obarvajo, so dren, nepozebnik, ruj ... Če je vrt barvit, je bolj vabljev za razna opravila. Pa še kakšno hišico si boste morda omislili, da v hladnih dneh iz zavetja občudujete barvito okolico.

FOTO: FLORADANIA

ZGORAJ Mačehe potrebujejo dobro odcedno prst, ki hkrati zadrži dovolj vlage. Presajanje mačeh je dobro opraviti do sredine oktobra, da se korenine pred zimo dobro vrastejo v zemljo.

jeni iglavci v temno zeleni barvi. Tako bo drevo z intenzivno rdečo ali zlato rumeno barvo precej bolj izstopalo," še razkriva Brezovec.

SAJENJE MAČEH, SPRAVILO POSODOVK

Najprimernejše obdobje za zasajanje mačeh na grede in grobove je okoli 10. oktobra, da se korenine dodobra vrastejo v zemljo še pred zimo. Kadar presajate mačeh, jih izlončite in spodnji obroč koreninskega prepleta odtrgajte, koreninice pa nekoliko razrahljajte, preden jih posadite v ustrezno prst, da se bodo lažje razrasle. Mačeh so privlačne v kombinaciji s šaši, jesenskimi vresjem, jetičniki (Hebe), okrasnimi travami, iskrivkami.

Posodovke je bilo treba prenehati dognojovati že konec avgusta, zdaj bo treba zanje pripraviti ustrezno prezimovališče in jih pred mrazom preseliti tja. Če imate doma majhen ogrevan rastlinjak,

bo to pravšnji prostor zanje. Lahko pa jih postavite v kakšen neogrevan in svetel prostor v hiši ali stanovanju, kjer je temperatura od dve do osem stopinj Celzija. Preseljene posodovke potrebujejo precej manj zalivanja in jim vso jesen in zimo redno odstranjajte posušeno listje in cvetove.

KALIJ ZA TRATO

Jeseni višino košnje nastavite na okrog štiri centimetre. Tik pred dežjem trato dognojite s kalijevim gnojilom, da se okrepi koreninski sistem in da bodo travne bilke odpornejše proti mrazu. Kalija je veliko v lesnem pepelu in gnojilu iz alg. Tudi prezračevanje bo zelenici dobro delo. Za prezračevanje so primerne votle vile ali strojni prezračevalniki, v luknjice v tleh pa nasujemo kremenčev pesek. Tudi z rednim odstranjevanjem odpadlega listja boste poskrbeli za zdravo zelenico.

JASNA MARIN

ZELENI DOGODKI

BOTANIČNI VRT UNIVERZE V MARIBORU, PIVOLA PRI HOČAH

- 14. oktobra od 10. do 14. ure: DAN ARHEOLOGIJE - življenje, običaji in kulinarika prebivalcev Štajerske v preteklosti.
- 18. oktobra ob 16.30: SAJENJE ČESNA IN PRIPRAVA VRTA NA ZIMO, predavanje s Klubom Gaia.
- 20. oktobra ob 16.30: JESENSKO SAJENJE IN ZAŠČITA VRTNIC z Jeleno in Simonom Škorjancem iz DLVS.

BOTANIČNI VRT TAL 2000, ZGORNJA GORICA PRI RAČAH

- 1. oktobra ob 15. uri: KOSTANJ, predstavitev rastline, kostanjev piknik ob zaključku sezone.
- 31. oktobra ob 14. uri: NOČ ČAROVNIC in IZREZOVANJE STRAHCEV IZ BUČ - otroška delavnica in druženje.

BOTANIČNI VRT UNIVERZE V LJUBLJANI, IŽANSKA CESTA

- 10. oktobra ob 18. uri: HORTIKULTURNI KOTIČKI BENETK, predava dr. Jože Bavcon.
- 25. oktobra ob 17. uri: IZREZOVANJE STRAHCEV IZ BUČ, delavnica za otroke.

Ideje za vrt in boljše počutje

OB LETNI NAROČNINI
POPUST 10 %
 CENA ZA 4 ŠTEVILKE
11⁸⁸ €
 ZA NAROČNIKE VEČERA
POPUST 50 %
6⁶⁰ €

Darilo za novega naročnika:
 uporabna podloga za delo na vrtu (41 cm x 16 cm)

Naročite na:
 02 23 53 326
 revije@vecer.com
 www.lepvrtn.com